

חוות דעת מומחה

שם המומחה: ד"ר ענת בן-דוד

מען:

מקום עבודה: האוניברסיטה הפתוחה

אני הח"מ, ד"ר ענת בן-דוד, התבקשתי על ידי עו"ד שחר בן-מאיר, לחוות דעתי בסוגיות הקשורות בשימוש באפליקציית "אלקטור" למעקב ולניהול בוחרים לקראת בחירות מארס 2020.

חוות דעת זו ניתנת במקום עדות בבית משפט. אני מצהירה בזאת כי ידוע לי שלעניין הוראות החוק הפלילי בדבר עדות שקר בשבועה בבית משפט דין חוות דעת זו, כשהיא חתומה, כדין עדות בשבועה הניתנת בבית המשפט.

ואלה פרטי השכלתי:

- תואר ד"ר (Ph.D) במדע, טכנולוגיה וחברה מאוניברסיטת בר-אילן (2013).
- תואר שני (M.A) בלימודי מדיה ותרבות (בהצטיינות), מאוניברסיטת אמסטרדם (2004).
- תואר ראשון (B.A) בפסיכולוגיה וספרות, (בהצטיינות) מהאוניברסיטה העברית בירושלים (2001).

ואלה פרטי ניסיוני: ניסיון אקדמי-מקצועי:

- מרצה בכירה במחלקה לסוציולוגיה, למדע המדינה ולתקשורת באוניברסיטה הפתוחה.
- מייסדת שותפה של המעבדה הפתוחה למדיה ולמידע של האוניברסיטה הפתוחה.

ואלה פרטי ניסיוני: ניסיון ציבורי

- חברה במועצה הציבורית להגנה על הפרטיות, משרד המשפטים.
- יוזמת אתר polibook.online לניטור פעילות חברי הכנסת ה-20 בפייסבוק.
- יוזמת פרויקט "מטורגטים" לניטור מודעות פוליטיות ממומנות בבחירות לכנסת ה-21, ה-22, וה-23.
- במסגרת עיסוקי האקדמי אני מבצעת מעקב מתמשך אחר פעילות המפלגות ברשתות החברתיות ואף הגשתי (ביחד עם עו"ד שחר בן מאיר) עתירה ליו"ר ועדת הבחירות לכנסת ה-22 בתב"כ 57/22 בקשר להפעלת הצ'ט-בוט על ידי הליכוד ופרסום סקרים בתקופה האסורה בפרסום כאמור.

א. פתח דבר

1. לצורך הכנתה של חוות דעת זו עיינתי בחומרים הבאים:
 - 1.1. בתצהיר שערך מר ניר יסעור
 - 1.2. בסרטי ההדרכה לאפליקציית "אלקטור"

<https://www.youtube.com/watch?v=ztNQx5xq-b4&feature=youtu.be>
 - 1.3. בצילומי מסך מתוך האפליקציה "אלקטור" (המובאים מטה)
 - 1.4. בכתובות אינטרנט המובילות אל האפליקציה ובנתוני גלישה אליהן דרך כתובות מקוצרות: www.bitly/elector-apple, www.bitly/elector-android.
 - 1.5. כתובות אינטרנט המובילות אל האפליקציה של אתר הליכוד - likud-2020.co.il, דרכו מתבצע איסוף מידע על תומכי ליכוד, על דפי הנחיתה הנלווים אליו בשפות רוסית, עברית, צרפתית, אמהרית ואנגלית.
 - 1.6. בספריית המודעות הפוליטיות של פייסבוק,

www.facebook.com/ads/library ובצילומי מסך של מודעות פוליטיות ממומנות אשר אני עורכת באופן תדיר ומתמשך החל מבחירות אפריל 2019 ועד היום, במסגרת פרויקט מחקר.
2. בשל סד הזמנים הצפוף מאד אשר הוקצב לי לצרכי עריכת חוות דעת זו אבקש להביא כבר את מסקנותיי, בקצירת האומר. ככל שאתבקש, אוכל להרחיב את האמור מטה ולספק הסברים נוספים.

למיטב הבנתי המקצועית:

א. אפליקציית "אלקטור" מעניקה לאלפי אנשים גישה מרחוק למידע מפנקס הבחורים ולמידע רגיש נוסף אודות אזרחים. הגישה הוענקה באמצעות אוטומציה, באופן רחב-היקף ללא נקיטת אמצעי אבטחה מספקים והובילה לפרצה המאפשרת לגורמים מחוץ לישראל לגשת למידע רגיש אודות מרשם האוכלוסין, והמהווה סכנה ממשית לפגיעה בפרטיותם של אזרחי ישראל.

ב. אפליקציית "אלקטור" מסמנת אזרחים לפי נטייתם הפוליטית (תומך ליכוד, מתנגד, תומך פוטנציאלי) ולפי כוונתם להצביע ביום הבחירות. כמו כן, האפליקציה מאפשרת למנהלי קמפיין לראות עבור כל מצביע מהי עמדתו הפוליטית, ולייצא בזמן אמת נתוני הצבעה מהקלפי אל מטות הבחירות, באופן שמעלה חשש כבד שהמידע העומד לרשות מנהלי הקמפיין עלול לפגוע בפרטיות המצביעים, בחשאיות הבחירות, ובאופן המאפשר נקיטת פעולות ממוקדות – בין אם באמצעים דיגיטליים ובין אם באמצעים פיזיים – העשויים לפגוע בטוהר הבחירות.

ג. אפליקציית "אלקטור", ודף האינטרנט "likud-2020.co.il" דרכו מתבצעת הזנת מידע על עמדתם הפוליטית של תומכי ליכוד אל תוך האפליקציה, למעשה מתפקדים כ"מלשינונים". נעשים מאמצים כבירים מצד קמפיין הליכוד להניע אנשים להזין מידע אל תוך האתר ואל האפליקציה, כאשר האזרח התמים הנענה לבקשה להזין את המידע אינו יודע לאיזו מטרה הוא משמש, והאזרח התמים אודותיו מוזן המידע לא מודע על כך שעמדתו הפוליטית ומספר הטלפון שלו הוזנו במאגר מידע, וכאשר אזרחי ישראל – בהיותם רשומים בפנקס הבוחרים – הנם למעשה "לקוחות שבויים" של האפליקציה והמשתמשים בה, אך להם עצמם אין אפשרות לעיין במידע המטוייב המופיע אודותיהם, ולא עומדת להם הזכות לבקש שהמידע אודותיהם יוסר.

ב. חוות הדעת

השימוש באפליקציות ניהול ומעקב בחירות

1. בשנים האחרונות עושות מפלגות שימוש באפליקציות ניהול ומעקב בוחרים כחלק מהמערך הדיגיטלי של קמפיין הבחירות. המפלגות מספקות לאפליקציות את מידע מפנקס הבוחרים המגיע להם כדין, ואילו המערכות הממוחשבות מאפשרות את טיוב המידע בדרכים שונות. ככלל, אין פסול בשימוש באמצעים דיגיטליים במסגרת קמפיין בחירות של מפלגה, אולם החוק אינו מתייחס לשימושי מחשב

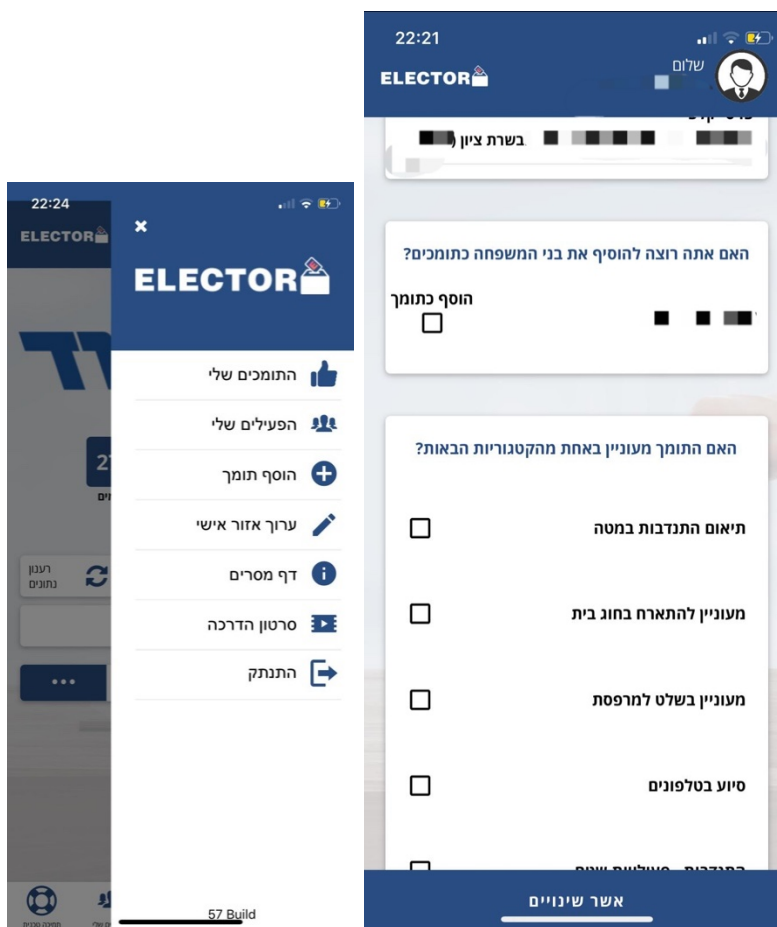
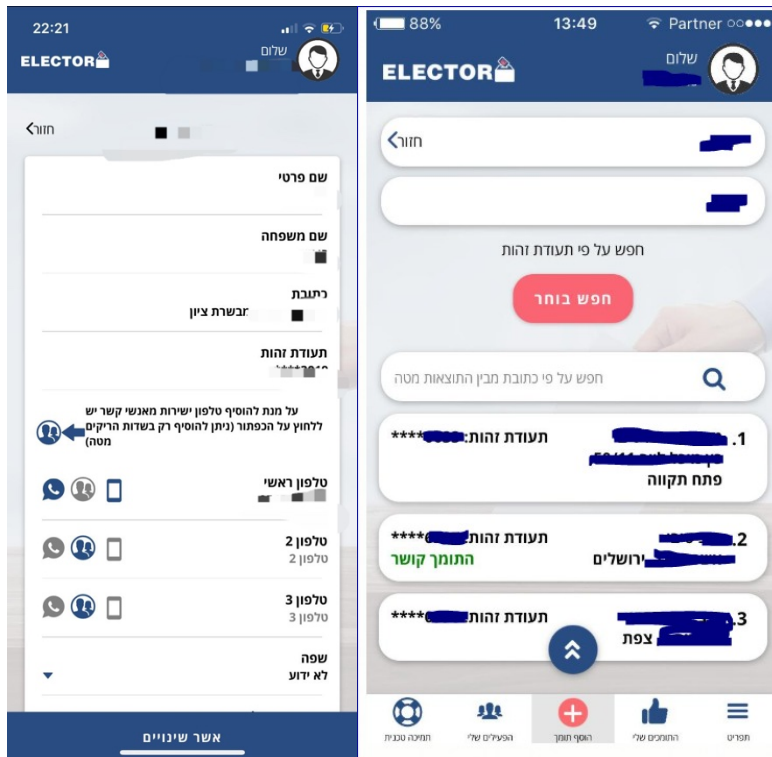
חדשים המתאפשרים באמצעות עיבוד נתוני עתק והצלבות מאגרי מידע שונים עם מידע מפנקס הבוחרים באופן העלול לפגוע בפרטיותם של האזרחים ולצמצמם את חירויותיהם.

2. מטרת בקרתם של משקיפי המפלגות בקלפיות הנה שמירה על טוהר וסדר הבחירות, ולא דיווח החוצה מהקלפיות על הצבעתם או אי הגעתם של תומכים ומתנגדים אל הקלפי. קיימת לפיכך סכנה שהשימוש באפליקציות המעקב מתוך הקלפי עושה שימוש במידע רגיש החורג מהמטרה אשר מתירה את איסופו כדין, ומוביל לפגיעה מהותית בחסיון הבחירות של אזרחים המעדיפים, בשל עמדותיהם הפוליטיות, שלא להגיע לקלפי.

אפליקציית "אלקטור"

1. האפליקציה "אלקטור" פותחה ע"י חברת אלקטור תכנה בע"מ בהנהלת צוריאל ימין מגן יבנה.
2. נתוני גלישה לדף הורדת האפליקציה מחנות האפליקציות של מכשירי אנדרואיד מראים כי למעלה מ-6000 משתמשים נכנסו לקישור הורדת האפליקציה, ולמעלה-3000 משתמשים נכנסו לקישור הורדת האפליקציה ממכשירי טלפון מסוג אפל.
3. הגישה לאפליקציה מתבצעת באמצעות הקלדת מספר טלפון, וסיסמא מספרית בת 6 ספרות הנשלחת באופן יזום על ידי מטה קמפיין הליכוד באמצעות SMS.
4. מצילומי מסך של האפליקציה שהובאו לידיעתנו, ניתן לראות שפעילים שנכנסים אל האפליקציה יכולים לחפש כל אדם לפי שם פרטי ושם משפחה, או לפי מספר תעודת זהות. השדות המוצגים אודות כל אדם הם מידע מפנקס הבוחרים (שם, כתובת, ארבע ספרות אחרונות של מס' זהות, הקלפי אליה האדם משויך), ושדות מידע נוספים בהם יוצג מידע ככל שפרטיו של האדם טובו או יטויבו על ידי

משתמשי המערכת: שפה, האם מתכוון להצביע, פעולות שמוכן לבצע כתומך (למשל, סיוע בטלפונים או תליית דגל במרפסת).

צילומי מסך מתוך אפליקציית "אלקטור" – הרשאת משתמש "פעיל", 3.2.2020

5. משתמשי האפליקציה מסוג פעיל יכולים להיכנס לרשומה של אדם, לסמן אותו כתומך, לקשר אליו בני משפחה ולסמן אם הם תומכים, ואם בכוונתם להצביע. ביום הבחירות, הם יכולים לעקוב על נתוני ההצבעה של האנשים אותם הם הזינו, וליצור איתם קשר על מנת לשכנע אותם להצביע.

6. מצילומי מסך הלקוחים מתוך מצגות וסרטוני הדרכה על המערכת שפרסמה חברת אלקטור ברבים, עולה כי משתמשים בעלי הרשאות גבוהות יותר יכולים לגשת לשכבות שונות של מידע: מוקדן טלפוני מקבל גישה לפרטי אנשים שהוזנו על ידי משתמשי המערכת, בחתכים של סטטוס תמיכה. משקיף, יכול לחפש כל אדם לפי שם או תעודת זהות ולסמן אם הצביע. מנהל הקמפיין, יכול לגשת לחתכים שונים של המידע, בפילוחים לפי קלפיות, סטטוס הצבעה, סטטוס תמיכה. כן ביכולתם לייצא ולייבא את הנתונים אל ומקבצים חיצוניים.

ת המצביעים במערכת – בחיתוך לפי קלפי

שיח, אלקטור משה

סימולציה פעילה
סיים סימולציה

אחוז התומכים בקלפי: 6.920%
מספר התומכים שהצביעו בקלפי: 3
אחוז התומכים שהצביעו בקלפי: 5.882%

סך המצביעים בקלפי: 737

שחור

שם פרטי	שם משפחה	תעודת זהות	טלפון סלולרי	סטטוס תמיכה	סטטוס הצבעה	פעילים אחראיים	פרטים נוספים
אסנת	אבו	21511332	0521597535	כן	הצביע	2	פרטים נוספים
אברהם איתן	אבו	36984482	0545866682	כן	הצביע	3	פרטים נוספים
אסתר בת ציון	אביטן	54006507	0546269780	כן	הצביע	1	פרטים נוספים
מני	אביטן	301902607	0527539519	לא	הצביע	1	פרטים נוספים
בניה דב	אביסר	206958746	0591234564	כן	לא הצביע	1	פרטים נוספים
יאיר שלמה	אביסר	208318295		כן	לא הצביע	3	פרטים נוספים
יונתן	אביעד	56206121	0549165225	כן	לא הצביע	1	פרטים נוספים
דבורה	אביעד	59686014	0503044418	כן	לא הצביע		פרטים נוספים
זאב אביחי	אביעד	301036497	0506666666	לא	לא הצביע	0	פרטים נוספים

צילום מסך מתוך סרטון הדרכה על מערכת אלקטור, שהועלה ליו-טיוב על ידי מפתח האפליקציה.

אתרים חיצוניים המקושרים לאפליקציית אלקטור

1. במקביל לפרסום האפליקציה ומתן הגישה למשתמשים ראשוניים, קמפיין הליכוד השיק אתר מרכזי לאיסוף מידע על תומכי ליכוד בכתובת www.likud-2020.co.il. האתר ממותג כעצומת תמיכה בליכוד בראשות בנימין נתניהו, ובהחלת הריבונות. בראש הדף מוצג יעד – 1,000,000 חתימות. במרכז הדף מוצג מד, המציג בכל רגע נתון כמה אנשים הצטרפו עד כה לתמיכה.

The screenshot shows a web browser displaying the Likud 2020 website. The main heading reads "היעד: 1,000,000 - מיליון חתימות!" (Goal: 1,000,000 - One million signatures!). Below this is a large image of Benjamin Netanyahu with his right hand raised. To the right of the image is a registration form with fields for "שם מלא" (Full name), "טלפון" (Phone), "עיר" (City), and "ת.ז." (ID number). A blue button labeled "להרשמה" (Register) is positioned below the form. A disclaimer in Hebrew states: "אם ברצונך גם להתנדב, אנא סמן את האפשרויות הבאות: תליית שלט במרפסת ■ טלפונים ■ פעילויות שטח ■ התנדבות כללית". A counter in the bottom left corner shows "49,255" and asks "כבר תומכים, מה איתך?" (Already supporters, what about you?). Below the counter are buttons for "27 ימים" (27 days), "11 שעות" (11 hours), and "39 דקות" (39 minutes). Social media icons for Facebook and WhatsApp are also visible.

צילום מסך של הדף likud-2020.co.il, 4.2.2020

2. מבדיקה שערכתי עולה כי הפרטים המוקלדים אל האתר מוזנים אל תוך מערכת אפליקציית "אלקטור", וכי האתר משמש במה מרכזית לסימון אזרחים כתומכים.

3. האתר אינו מציג כל מידע על מטרת איסוף המידע.

4. בימים שבין 27.1 ו-4.2 קמפיין הליכוד קידם את האתר באמצעות מודעות ממומנות ברשתות החברתיות ובאמצעות הצ'ט-בוט של דף הפייסבוק של ראש הממשלה בנימין נתניהו, בחמש שפות (עברית, רוסית, אמהרית, אנגלית וצרפתית). דפי נחיתה ייחודיים קיימים לכל שפה. ישנה אינדיקציה לכך שקידום המודעות עבור קהלים מסוימים בפייסבוק נעשה לאחר הזנה ראשונית של פרטי משתמשים על ידי קמפיין הליכוד, כאשר קהל היעד לטרגוט המודעה הממומנת הוא אנשים שפייסבוק מזהה שהם בעלי מאפיינים דומים לאנשים אלו ("lookalike campaign").

The screenshot shows a Facebook advertisement for Benjamin Netanyahu. The ad features a photo of Netanyahu speaking at a podium with the Likud party logo. The text of the ad is in Hebrew. To the left of the ad, Facebook provides a detailed explanation of why the user is seeing this ad, based on their profile information matching the advertiser's targeting criteria. The explanation includes factors like the user's location (Israel) and age (18 and older). Below the explanation, there are options to hide all ads from this advertiser or to adjust ad preferences. At the bottom of the ad, there is a 'SIGN UP' button and the website 'LIKUD-2020.CO.IL'.

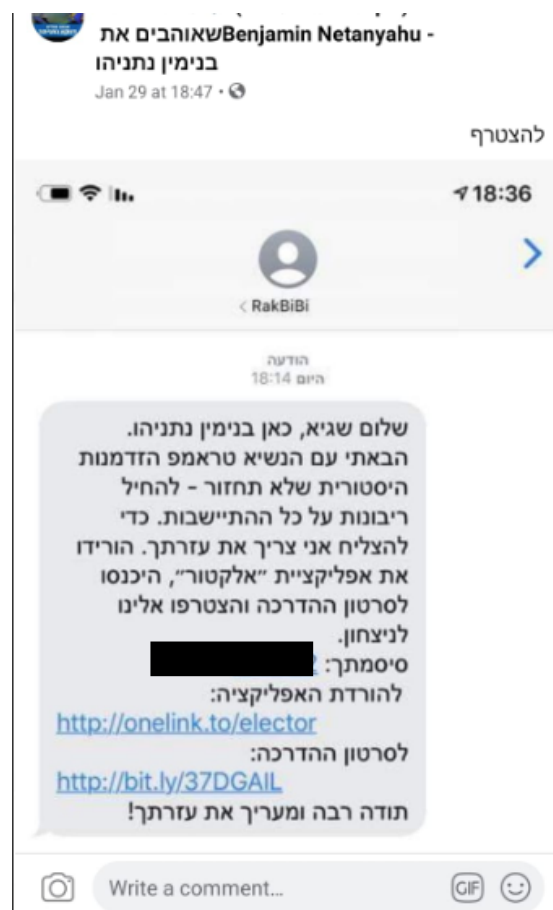
צילום מסך של מודעה פוליטית ממומנת המפנה לאתר איסוף המידע באמהרית, 3.2.2020, ואינדיקציה לכך שנעשתה הזנת מידע מוקדם על משתמשים עבור מציאת משתמשים דומים

5. האפליקציה והאתר קודמו על ידי פעילי ליכוד בקבוצות פייסבוק ווטסאפ של תומכים, והמריצו פעילים להזין כמה שיותר מידע על תומכי ליכוד כדי לסייע בהצלחת הקמפיין.

6. במקביל, פעילי שטח הונחו להזין ישירות פרטי תומכים אל אפליקציית אלקטור, במהלך שיחות פנים-אל-פנים שהם מקיימים בזמן פעילות השטח (למשל, בקניונים).

בעיות אבטחת מידע

1. גישה אל האפליקציה (הרשאת פעילים) נעשית באופן יזום על ידי קמפיין הליכוד. הפעימה הראשונה, נעשתה בשלב ראשון, בין התאריכים 27-29 בינואר 2020, בפניה אל פעילים מרכזיים, אשר קיבלו קישור להורדת האפליקציה יחד עם סיסמה אל האפליקציה באמצעות הודעת SMS. חלקם, שיתפו את ה SMS בקבוצות ווטסאפ וקבוצות פייסבוק, ועודדו אחרים להצטרף לאפליקציה. בפעימה שניה, הופצו הודעות עם קישור להורדת האפליקציה, ובציון מספר טלפון המאפשר לתומכים לבקש גישה לאפליקציה באמצעות מספר ווטסאפ עסקי המקושר לקמפיין הליכוד. בפעימה שלישית, ב- 3.2 בערב נעשתה פניה יזומה למספר רחב של משתמשים – שאינם בהכרח תומכי ליכוד, ובהם הופץ הקישור יחד עם סיסמה לאפליקציה.

➔ Forwarded

מסר חשוב מראש הממשלה בנימין נתניהו:

חברות וחברי הליכוד, הבאתי עם הנשיא טראמפ הזדמנות היסטורית שלא תחזור - להחיל ריבונות על כל ההתיישבות. כדי להצליח אני צריך את עזרתכם ברישום תומכים באפליקציה. היכנסו לסרטון ההדרכה, הורידו את אפליקציית "אלקטור" והצטרפו אלינו לניצחון.

לקבלת סיסמא לאפליקציה, שלחו הודעת וואטסאפ בלחיצה על הלינק הבא:

<https://api.whatsapp.com/send?phone=9720555509762>

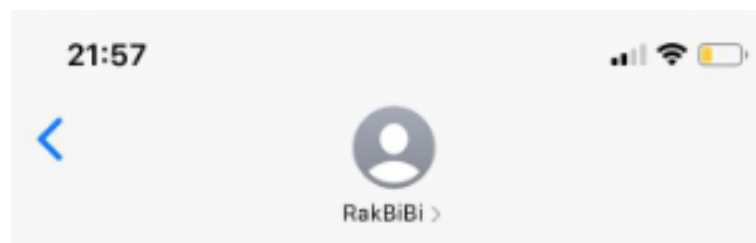
להורדת האפליקציה:

<http://onelink.to/elector>

לסרטון ההדרכה:

<http://bit.ly/37DGAIL>

16:23 ✓

Text Message
Today 21:56

נבחרת לסייע להצלחת הליכוד
בבחירות 2020!
אני סומך עליך בעיניים עצומות.
איתך ורק איתך נעשה ונצליח בגדול!
👊
תיכנסו לקישור ותבינו לבד כבר למה
<<<

<http://bit.ly/Likud2020>

סיסמתך להפעלת האפליקציה:

להורדה לאנדרואיד:

<http://bit.ly/elector-android>

להורדה לאייפון:

<http://bit.ly/elector-apple>

Text Message

צילומי מסך להודעות הזמנה להורדת האפליקציה בליווי סיסמה גלויה מפעימה 1, 2 ו-3 (מימין לשמאל)

2. מאופן שליחת סיסמאות הגישה לאפליקציה המכילה מידע על פנקס הבוחרים עולים הכשלים הבאים:

2.1. הכניסה לאפליקציה דורשת **מספר טלפון וסיסמה בלבד**. משלוח הסיסמה גלויה באמצעות SMS יזום (ולא לאחר הזדהות ראשונית במערכת, ובנפרד מפרטי האפליקציה), יצר מצב בלתי נסבל בו אנשים, ביוזעין או בשוגג- העבירו הלאה את הודעת ה SMS שקיבלו עם הסיסמה בתוכה בקבוצות ווטסאפ ובפייסבוק – בהם חבריהם – **המכירים את מספר הטלפון שלהם, יכולים בקלות לגשת אף הם אל האפליקציה ואל המידע הרגיש בתוכה.**

2.2. מבדיקה שערכתי עולה כי **מספר אנשים יכולים להשתמש בו-זמנית באפליקציה באמצעות אותו משתמש (מס' טלפון + סיסמה)**. מתוך כך עולה כי מפתחי האפליקציה לא נקטו באמצעי אבטחת מידע מספקים הדרושים לוודוא כי הגישה למידע מפנקס הבוחרים נעשה למורשים בלבד.

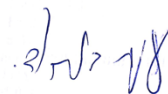
2.3. הפניה היזומה של קמפיין הליכוד אל אנשים באמצעות SMS המכיל בתוכו את הסיסמה בפעימה השלישית, נעשתה לאנשים שאינם בהכרח תומכי ליכוד. אנשים אלו, תמהים על עצם הפניה, מיהרו לצלם את ה SMS ולהעלות אותו לפייסבוק. פרסומים אלו מראים כי משלוח ה SMS בפעימה השלישית נעשה באופן חסר אחריות כך שהרשאות גישה לאפליקציה הגיעו לאנשים **שאינם מוגדרים כפעילים, ושלא ביקשו להיות כאלה.**

2.4. פרסום ה SMS עם שמות האנשים והסיסמה הגלויה זמין כעת לכל ברשתות החברתיות. עיון בפילוח הגיאוגרפי של נתוני הגלישה לאפליקציה מראה כי האפליקציה הורדה גם מחוץ לישראל – במדינות כמו מולדובה, יפן, רוסיה וארצות הברית – מה שמעלה חשש כבד מאד שמידע מפנקס הבוחרים דלף לגורמים בלתי מורשים מחוץ לגבולות מדינת ישראל, דבר היכול להוות סכנה ממשית לביטחונם ולפרטיותם של אזרחי המדינה בכלל, ושל אישים בכירים בפרט.

בעיות הגנה על פרטיות

1. בעת הכניסה לאפליקציית אלקטור כמשתמש מסוג "פעיל", לא מופיעה כל התראה בנוגע למדיניות פרטיות, ולהגבלות השימוש במידע אליהם נחשפים המשתמשים. מתוך כך, אלפי המשתמשים שקיבלו הרשאה לחפש בפנקס הבוחרים את פרטיהם הרגישים של כל אזרחי המדינה אינם מודעים לכך שהוצאת הפרטים אל מחוץ לאפליקציה אסורה, ושכל שימוש אחר באפליקציה שאינו למטרת סימון התומכים אסור.
2. אתר likud-2020.co.il (על דפי הנחיתה שלו בשפות השונות) אינו מספק גילוי נאות בנוגע למטרת איסוף המידע. ניתן לומר כי הצגת האתר כ"עצומת תמיכה" מייצרת מצג שווא לאיסוף מידע שמטרתו טיוב פנקס הבוחרים לפי סימון תמיכתם של אזרחים ובני משפחותיהם במפלגה מסוימת.
3. סרטוני ההדרכה השונים שהופצו המסבירים את אופן השימוש באפליקציית "אלקטור" אינם מזכירים כלל היבטים של שמירה על פרטיות וסודיות המידע.
4. שאלת ההסכמה בנוגע לסימון מידע על עמדותיו הפוליטיות של אדם נותרת פתוחה. בעוד האתר likud-2020.co.il מוצג כטופס הסכמה ומילוי מידע אישי של אנשים המעוניינים להצטרף ולתמוך בהצלחת הליכוד בבחירות, ההמרצה המסיבית של פעילים להזין כמה שיותר פרטים אודות תומכי ליכוד דרך האתר והאפליקציה, ואפשרויות חיפוש המשתמשים באמצעות שם ומספר זהות, מעלות שאלות בנוגע להסכמתם של אזרחים שעמדותיהן הפוליטיות תסומנה. מתוך כך, השימוש באפליקציה הופך את בעלי זכות הבחירה לקהל שבוי, שכן מידע מפנקס הבוחרים אודותיהם מופיע כך או כך באפליקציה, אך יתכן שפרטים מטויבים אודותיהם ואודות בני משפחתם הוזנו ללא ידיעתם וללא הסכמתם, אין להם יכולת עיון בפרטים המטויבים, ואין להם כל אפשרות לבקש למחוק מידע מטויב אודותיהם.

תאריך: 4 בפברואר 2020

חתימה: